

ΚΟΛΣΟΝ

**ΒΡΑΒΕΙΟ
PULITZER**

**US NATIONAL
BOOK AWARD**

№1 NEW YORK TIMES BESTSELLER

ΓΟΥΑΪΤΧΕΝΤ

ΥΠΟΨΗΦΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ BOOKER

ΥΠΟΓΕΙΟΣ

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΛΑΝΑΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: THE UNDERGROUND RAILROAD

Από τις Εκδόσεις Doubleday, Νέα Υόρκη 2016

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Υπόγειος σιδηρόδρομος**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Colson Whitehead

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Oliver Munday

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γιώργος Μπλάνας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιώργος Κασαπίδης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Colson Whitehead, 2016

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2018

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2018

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2524-5

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2525-2

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΚΟΛΣΟΝ ΓΟΥΑΪΤΧΕΝΤ

ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ

*Μετάφραση:
Γιώργος Μπλάνας*

Στην ιστορία της Βόρειας Αμερικής, με την εμβληματική επωνυμία «Υπόγειος σιδηρόδρομος» [The Underground Railroad] είναι γνωστό ένα δίκτυο υπέργειων μυστικών διαδρομών, τις οποίες οργάνωναν και διαχειρίζονταν Αμερικανοί πολίτες αντιτιθέμενοι στον απάνθρωπο θεσμό της δουλείας, με στόχο τη φυγάδευση σκλάβων από τις φυτείες του αμερικανικού Νότου σε περιοχές όπου μπορούσαν να ζήσουν ελεύθεροι. Υπόγειο δίκτυο με συρμούς και σταθμούς δεν υπήρξε ποτέ. Πρόκειται για μυθοπλασία με συμβολική σημασία.

Στην Τζούλι

Ατζάρι

Την πρώτη φορά που ο Σίζαρ πλησίασε την Κόρα για να το σκάσουν βόρεια, εκείνη του είπε όχι.

Ήταν η γιαγιά της που μιλούσε. Η γιαγιά της Κόρα είδε για πρώτη φορά στη ζωή της τον ωκεανό ένα ηλιόλουστο απόγευμα στο λιμάνι Ουίντα.* Η γιαγιά της είχε πεθάνει, κι όμως η λάμψη του νερού συνέχιζε να τρυπώνει στο μπουντρούμι του φρουριού.

Στο μπουντρούμι τούς αποθήκευαν μέχρι να φτάσουν τα πλοία. Επιδρομείς από τη Δαχομέη απήγαγαν πρώτα τους άνδρες και το επόμενο φεγγάρι ξαναγύρισαν στο χωριό της για τις γυναίκες και τα παιδιά, αναγκάζοντάς τους να περπατήσουν αλυσοδεμένοι ανά δύο μέχρι τη θάλασσα. Καθώς κάρφωσε το βλέμμα της στη μαύρη είσοδο, η Ατζάρι νόμιζε πως θα ξανάσμιγε με τον πατέρα της, εκεί κάτω στο σκοτάδι. Αυτοί που επέζησαν από το χωριό της της είπαν πως όταν ο πατέρας της δεν κατάφερε να κρατήσει τον ρυθμό της ατέλειωτης πορείας, οι δουλέμποροι του έσπασαν το κεφάλι και

---

* Λιμάνι της Δημοκρατίας του Μπενίν. Μέχρι το 1860 υπήρξε ένα από τα πιο δραστήρια κέντρα δουλεμπορίου σε όλη την Αφρική. (Σ.τ.Μ.)

άφησαν το πτώμα του δίπλα στο μονοπάτι. Η μητέρα της είχε πεθάνει χρόνια πριν.

Η γιαγιά της Κόρα πουλήθηκε μερικές φορές στο ταξίδι προς το φρούριο, περνώντας από δουλέμπορο σε δουλέμπορο με αντάλλαγμα κοχύλια και γυάλινες χάντρες. Είναι δύσκολο να πει κανείς πόσο πλήρωσαν γι' αυτήν στο Ουίντα, καθώς αποτελούσε μέρος μιας χονδρικής παρτίδας: ογδόντα οκτώ ανθρώπινες ψυχές για εξήντα κιβώτια ρούμι και πυρίτιδα, καταλήγοντας στην τιμή μετά το καθιερωμένο παζάρι στ' αγγλικά της Ακτής.*

Οι αρτιμελείς άνδρες και οι γυναίκες σε γόνιμη ηλικία έπιαναν περισσότερα από τους ανήλικους, κάνοντας τον αναλυτικό λογαριασμό δύσκολο.

Το *Nanny* ήταν έξω από το Λίβερπουλ και είχε κάνει ήδη δύο στάσεις κατά μήκος της Χρυσής Ακτής. Ο καπετάνιος κατένειμε τις αγορές του, προτιμώντας να μη βρεθεί μ' ένα φορτίο μιας μόνο κουλτούρας και προδιάθεσης. Ποιος ήξερε τι είδους ανταρσία θα μπορούσαν να μαγειρέψουν οι αιχμάλωτοί του, αν μιλούσαν όλοι την ίδια γλώσσα. Αυτό ήταν το τελευταίο λιμάνι που έπιανε το πλοίο, πριν διασχίσουν τον Ατλαντικό. Δύο ξανθοί ναύτες μετέφεραν την Ατζάρι στο πλοίο με βάρκα, μουρμουρίζοντας έναν σκοπό καθώς τραβούσαν κουπί. Δέρμα λευκό σαν κόκαλο.

Η τοξική ατμόσφαιρα του αμπαριού, η μελαγχολία του περιορισμού και οι κραυγές εκείνων που ήταν δεμένοι μαζί της κατάφεραν να οδηγήσουν την Ατζάρι στην τρέλα. Λόγω της

---

* Coast English: Η εμπορική ιδιόλεκτος που δημιούργησαν οι Βρετανοί και οι Αφρικανοί δουλέμποροι στις ακτές της Δυτικής Αφρικής, προκειμένου να διευκολύνουν τις συναλλαγές τους. (Σ.τ.Μ.)

τροφερής ηλικίας της, οι δεσμώτες της δεν της επέβαλαν αμέσως τις ορμές τους, αλλά ύστερα από ταξίδι έξι εβδομάδων κάποιιο από τους πιο έμπειρους του πληρώματος την έβγαλαν από το αμπάρι. Δύο φορές προσπάθησε ν' αυτοκτονήσει στο ταξίδι για την Αμερική, τη μια στερώντας στον εαυτό της την τροφή και την άλλη επιχειρώντας να πνιγεί. Οι ναύτες την εμπόδισαν και τις δύο φορές, γνωρίζοντας καλά τα τεχνάσματα και τις τάσεις της σκλάβας. Η Ατζάρι δεν κατάφερε να φτάσει ούτε μέχρι την κουπαστή, όταν αποφάσισε να πηδήξει στη θάλασσα. Η επιτηδευμένη τσαχπινιά και η αξιολύπητη όψη της, αναγνωρίσιμες σε χιλιάδες σκλάβες πριν απ' αυτήν, πρόδωσαν τις προθέσεις της. Κατέληξε αλυσοδεμένη από την κορυφή μέχρι τα νύχια και βυθισμένη στη δυστυχία που μεγάλωνε ραγδαία.

Παρόλο που είχαν προσπαθήσει να μη χωριστούν στη δημοπρασία στο Ουίντα, οι υπόλοιποι της οικογένειάς της αγοράστηκαν από Πορτογάλους εμπόρους της φρεγάτας *Vivilia*, η οποία θεάθηκε τέσσερις μήνες αργότερα να πλέει ακυβέρνητη δέκα μίλια έξω από τη Βερμούδα. Η πανούκλα είχε θερίσει όλους όσοι βρισκονταν πάνω της. Οι Αρχές έβαλαν φωτιά στο πλοίο και το παρακολούθησαν να τριζοβολά και να βυθίζεται. Η γιαγιά της Κόρα δεν έμαθε τίποτα για την τύχη του πλοίου. Για την υπόλοιπη ζωή της φανταζόταν πως τα ξαδέλφια της δούλευαν σε καλούς, γενναιοδωρους αφέντες πάνω στον Βορρά, κάνοντας πιο άνετες δουλειές από τη δική της, υφαίνοντας ή γνέθοντας – όχι, καθόλου στα χωράφια. Στις ιστορίες της, ο Ιζέι, ο Σίντου και οι υπόλοιποι εξαγόρασαν με κάποιο τρόπο τη σκλαβιά τους και ζούσαν σαν ελεύθεροι άνδρες και γυναίκες στην πόλη της Πενσιλβάνια, ένα μέρος που είχε πάρει κάποτε το αντί της να συ-

ζητούν δύο λευκοί. Αυτές οι φαντασιώσεις παρηγορούσαν την Ατζάρι, όταν τα βάσανά της ήταν τόσα που την έκαναν χίλια κομμάτια.

Η επόμενη φορά που πουλήθηκε η γιαγιά της Κόρα ήταν ύστερα από έναν μήνα στο λοιμοκαθατήριο στο Σάλιβανς Άιλαντ, μόλις ο γιατρός βεβαίωσε ότι η ίδια και οι υπόλοιποι από το φορτίο του *Nanny* ήταν καθαροί από αρωστίες. Άλλη μια πολυάσχολη μέρα στο Ανταλλακτήριο. Μια μεγάλη δημοπρασία τραβούσε πάντα ένα πολύχρωμο πλήθος. Έμποροι και προμηθευτές απ' όλη την ακτή συγκεντρώθηκαν στο Τσάρλεστον, ελέγχοντας καχύποπτα τα μάτια, τις αρθρώσεις και τη ραχοκοκαλιά του εμπορεύματος, για αφροδίσια και άλλες παθήσεις. Περίεργοι μασουλούσαν στρείδια και ζεστό καλαμπόκι, καθώς οι δημοπράτες διαλαλούσαν το εμπόρευμα. Οι σκλάβοι στέκονταν γυμνοί στις εξέδρες. Υπήρξε ένας πόλεμος προσφορών για μια ομάδα εύρωστων αρσενικών Ασάντι, εκείνων των Αφρικανών με την ξακουστή δύναμη και εργατικότητα. Ο επιστάτης ενός λατομείου ασβεστόλιθου αγόρασε ένα τσούρμο μαύρα πιτσιρίκια σε καταπληκτική τιμή ευκαιρίας. Η γιαγιά της Κόρα είδε ένα αγοράκι ανάμεσα σ' αυτούς που χάζευαν να τρώει μια καραμέλα και αναρωτήθηκε τι έβαζε στο στόμα του.

Λίγο πριν από το ηλιοβασίλεμα, ένας μεσίτης την αγόρασε για διακόσια είκοσι έξι δολάρια. Θα είχε αποφέρει περισσότερα, αν δεν υπήρχε υπερπροσφορά νεαρών κοριτσιών εκείνη την περίοδο. Το κοστούμει του ήταν από το πιο λευκό ύφασμα που είχε δει ποτέ της. Δαχτυλίδια με χρωματιστές πέτρες έλαμπαν στα δάχτυλά του. Όταν τσίμπησε τα στήθη της για να δει αν είχε γίνει γυναίκα, ένιωσε το μέταλλο κρύο στο δέρμα της. Μαρκαρίστηκε, όχι για πρώτη ή για τελευ-

ταία φορά, και την έδεσαν με τα υπόλοιπα αποκτήματα. Οι σκλάβοι, αλυσοδεμένοι στη σειρά, άρχισαν τη μακρινή πορεία τους την ίδια νύχτα, παραπατώντας πίσω από το μόνιπο του εμπόρου. Το *Nanny* εκείνη την ώρα ήταν πια στον δρόμο της επιστροφής για το Λίβερπουλ, γεμάτο ζάχαρη και καπνό. Ακούγονταν λιγότερες κραυγές κάτω στο αμπάρι.

Θα μπορούσαμε να πούμε πως η γιαγιά της Κόρα ήταν καταραμένη, τόσες φορές που πουλήθηκε και ανταλλάχθηκε και ξαναπουλήθηκε τα αμέσως επόμενα χρόνια. Οι ιδιοκτήτες της καταστρέφονταν με εντυπωσιακή συχνότητα. Ο πρώτος της αφέντης εξαπατήθηκε από κάποιον άνδρα ο οποίος του πούλησε ένα μηχάνημα που καθάριζε το βαμβάκι δύο φορές πιο γρήγορα από την εκκοκκιστική μηχανή του Γουίτνι*. Τα αποτελέσματα της παραγωγής έδειχναν ολοφάνερα την απάτη, αλλά στο τέλος η Ατζάρι ήταν άλλο ένα περιουσιακό στοιχείο που ρευστοποιήθηκε με δικαστική εντολή. Την ξεπούλησαν βιαστικά για διακόσια δεκαοκτώ δολάρια, τιμή απελπιστικά χαμηλή, απόρροια των συνθηκών της τοπικής αγοράς. Ένας άλλος ιδιοκτήτης πέθανε από υδρωπικία, οπότε η χήρα του προέβη σε δημοπράτηση της προσωπικής του περιουσίας, για να χρηματοδοτήσει την επιστροφή της στην Ευρώπη όπου είχε γεννηθεί και όπου όλα λαμποκοπούσαν λευκότητα. Η Ατζάρι πέρασε τρεις μήνες στην κυριότητα ενός Ουαλού, ο οποίος τελικά την έχασε μαζί με άλλους τρεις σκλάβους και δύο γουρούνια σε μια παρτίδα ούιστ. Και ούτε καθεξής.

---

* Whitney's Gin: Εκκοκκιστική μηχανή που χωρίζει τις ίνες του βαμβακιού από τους σπόρους. Την επινόησε ο Αμερικανός εφευρέτης Eli Whitney το 1793. (Σ.τ.Μ.)

Η τιμή της παρουσίαζε διακυμάνσεις. Όταν πουλιέσαι τόσες φορές, μαθαίνεις να προσέχεις. Έμαθε να προσαρμόζεται γρήγορα στις καινούργιες φυτείες, να ξεχωρίζει τους απλώς βάνανους απ' αυτούς που «δάμαζαν τον αράπη», τους τεμπέληδες από τους δουλευταράδες, τους πληροφοριοδότες απ' αυτούς που κρατούσαν μυστικά. Έμαθε να υπολογίζει τον βαθμό μοχθηρίας που χαρακτηριζε τους αφέντες και τις αφέντρες. Μπορούσε να εκτιμήσει τις διαφορετικές οικονομικές δυνατότητες των ιδιοκτησιών και τις διαφορετικές φιλοδοξίες των ιδιοκτητών. Μερικές φορές οι ιδιοκτήτες της φυτείας δεν ήθελαν τίποτε περισσότερο από ένα σεμνό εισόδημα. Άλλοι –άνδρες και γυναίκες– ήθελαν να έχουν δικό τους τον κόσμο, λες και ήταν ζήτημα σωστής έκτασης γης. Διακόσια σαράντα οκτώ, διακόσια εξήντα, διακόσια εβδομήντα δολάρια. Όπου πήγε: ζάχαρη και ινδικό λουλάκι, εκτός από το διάστημα μιας εβδομάδας που δίπλωνε φύλλα καπνού μέχρι να ξαναπουληθεί. Ο έμπορος απευθύνθηκε στη φυτεία καπνού, ψάχνοντας σκλάβες σε ηλικία αναπαραγωγής, κατά προτίμηση με όλα τους τα δόντια και προδιάθεση στην πειθαρχία. Αυτή ήταν μια γυναίκα. Πουλήθηκε.

Ήξερε πως οι επιστήμονες των λευκών κοίταζαν προσεκτικά κάτω από τα πράγματα για να καταλάβουν πώς δουλεύουν. Τις κινήσεις των αστεριών τη νύχτα, τη συνεργασία των υγρών στο αίμα. Τις θερμοκρασίες που αποτελούν προϋπόθεση για μια πλούσια σοδειά βαμβακιού. Η Ατζάρι έκανε επιστήμη το δικό της μαύρο κορμί και συσώρευε παρατηρήσεις. Κάθε πράγμα είχε μία αξία και καθώς η αξία άλλαζε, άλλαζαν επίσης και όλα τ' άλλα. Μια σπασμένη νεροκολοκύθα άξιζε λιγότερο από μια που κρατούσε το νερό της, ένα αγκίστρι που κρατούσε το γατόψαρο ήταν πιο πολύτιμο

από ένα που δε συγκρατούσε το δόλωμά του. Στην Αμερική οι άνθρωποι ήταν πράγματα. Ένας γέρος που δε θα επιβίωνε σ' ένα ταξίδι στον ωκεανό ήταν ζημιά. Γιατί να πετάξεις τα λεφτά σου; Ένα νεαρό αρσενικό από δυνατή φυλή έκανε τους πελάτες ν' αφρίζουν. Μια νεαρή σκλάβα που γεννάει κουτάβια ήταν σαν νομισματοκοπείο: λεφτά που γεννούσαν λεφτά. Αν ήσουν πράγμα –κάρο ή άλογο ή σκλάβος– η αξία σου καθόριζε τις δυνατότητές σου. Την πρόσεχε τη θέση της.

Τελικά, Τζόρτζα. Ένας αντιπρόσωπος από τη φυτεία Ράνταλ την αγόρασε για διακόσια ενενήντα δύο δολάρια, παρά το πρόσφατο κενό στο βλέμμα της που την έκανε να δείχνει χαζή. Δεν ανάσανε ποτέ έξω από τη γη των Ράνταλ για την υπόλοιπη ζωή της. Ήταν σπίτι της σ' αυτό το νησί, εξαφανισμένη από τα πάντα.

Η γιαγιά της Κόρα πήρε τρεις συζύγους. Είχε μια προτίμηση στις φαρδιές πλάτες και στα μεγάλα χέρια, όπως και ο γερο-Ράνταλ – αν και ο αφέντης και η σκλάβα του είχαν διαφορετικά είδη δουλειάς κατά νου. Οι δύο φυτείες ήταν καλά εφοδιασμένες· ενενήντα κεφάλια νέγροι στο βόρειο μισό και ογδόντα πέντε στο νότιο μισό. Η Ατζάρι γενικά είχε αυτόν που ήθελε. Όταν δεν τον είχε, έκανε υπομονή.

Ο πρώτος της άνδρας απέκτησε μεγάλη όρεξη για το ούισκι από καλαμπόκι και άρχισε να χρησιμοποιεί τα μεγάλα του χέρια για να κάνει μεγάλες γροθιές. Η Ατζάρι δε λυπήθηκε βλέποντάς τον να χάνεται στο βάθος του δρόμου, όταν τον πούλησαν σε μια φυτεία ζαχαροκάλαμου στη Φλόριντα. Στη συνέχεια σχετίστηκε μ' ένα γλυκό παιδί από το νότιο μισό. Πριν πεθάνει από χολέρα, του άρεσε να μοιράζεται μαζί της ιστορίες από τη Βίβλο, καθώς ο προηγούμενος αφέντης του είχε πιο φιλελεύθερη άποψη στο ζήτημα των σκλάβων

και της θρησκείας. Εκείνη απολάμβανε τις ιστορίες και τις παραβολές και θεωρούσε πως οι λευκοί είχαν ένα δίκιο: η κουβέντα για σωτηρία θα μπορούσε να βάλει στον Αφρικανό ιδέες. Δύστυχοι γιοι του Χαμ. Του τελευταίου άνδρα της του τρύπησαν τ' αυτιά επειδή έκλεψε μέλι. Οι πληγές έβγαζαν πύον, μέχρι που έχασε εντελώς τις δυνάμεις του.

Η Ατζάρι έκανε πέντε παιδιά μ' αυτούς τους άνδρες, όλα γεννημένα στο ίδιο σημείο στα σανίδια της καλύβας, το οποίο τους έδειχνε όταν έκαναν ζημιές. Από κει ήρθατε κι εκεί θασας ξαναβάλω, αν δεν ακούτε. Ήθελε να τα μάθει να την υπακούν, για να μπορούν να υπακούουν τους μελλοντικούς αφέντες και να επιβιώσουν. Δύο πέθαναν άδικα των αδίκων από πυρετό. Ένα αγόρι έπαιζε πάνω σ' ένα σκουριασμένο αλέτρι, έκοψε το πόδι του και δηλητηριάστηκε το αίμα του. Το μικρότερό της δεν ξύπνησε ποτέ, όταν το αφεντικό το χτύπησε μ' ένα ξύλο στο κεφάλι. Το ένα πίσω από το άλλο. Τουλάχιστον δεν πουλήθηκαν ποτέ μακριά, είπε μια μεγαλύτερη γυναίκα στην Ατζάρι. Πράγμα που ήταν αλήθεια – τότε οι Ράνταλ σπάνια πουλούσαν τα μικρά. Ήξερες πού και πώς θα πεθάνουν τα παιδιά σου. Το παιδί που έζησε μετά τα δέκα ήταν η μητέρα της Κόρα, η Μέιμπελ.

Η Ατζάρι πέθανε στα βαμβάκια, με τις κάψες να χοροπηδούν γύρω της σαν αφρισμένα κύματα στον άγριο ωκεανό. Η τελευταία του χωριού της σωριάστηκε στο χωράφι από έναν θρόμβο στον εγκέφαλο, κι έμεινε εκεί με αίμα να τρέχει από τη μύτη της και λευκό αφρό να καλύπτει τα χείλη της. Έτσι απλά, λες και θα μπορούσε να ήταν οπουδήποτε αλλού. Η ελευθερία ήταν για άλλους ανθρώπους, για τους κατοίκους της πόλης της Πενσιλβάνια, που πηγαινοέρχονταν βιαστικοί χίλια μίλια βόρεια. Από τη νύχτα που την απήγαγαν, είχε

αξιολογηθεί και επαναξιολογηθεί, ξυπνώντας κάθε μέρα πάνω σε άλλη ζυγαριά. Μάθε την αξία σου και θα ξέρεις τη θέση σου στη σειρά. Το να βγεις έξω από τα όρια της φυτείας ήταν απόδραση από τις θεμελιώδεις αρχές της ύπαρξής σου: αδύνατον.

Η γιαγιά της της μιλούσε εκείνο το κυριακάτικο βράδυ, όταν ο Σίζαρ πλεύρισε την Κόρα για τον υπόγειο σιδηρόδρομο κι εκείνη είπε όχι.

Τρεις εβδομάδες αργότερα είπε ναι.

Αυτή τη φορά ήταν η μητέρα της που μιλούσε.

Τζόρτζα

ΑΜΟΙΒΗ ΤΡΙΑΝΤΑ ΔΟΛΛΑΡΙΩΝ

Δραπέτευσε από τον υπογράφοντα, κάτοικο Σάλ-
σμπερι, στις 5 του τρέχοντος μηνός, νεαρή νέγρα με
το όνομα ΛΙΖΙ. Εικάζεται ότι το εν λόγω κορίτσι βρί-
σκεται στην περιοχή γύρω από τη φυτεία της κυρίας
Σιλ. Θα δώσω την παραπάνω αμοιβή με την παρά-
δοση του κοριτσιού ή για πληροφορίες ότι κρατεί-
ται σε οποιαδήποτε φυλακή σ' αυτή την Πολιτεία.
Προειδοποίηση προς όλους: η περίθαλψη του εν λό-
γω κοριτσιού επισείει τις ποινικές κυρώσεις που
προβλέπονται από τον νόμο.

Γ. Μ. ΝΤΙΕΟΝ
18 Ιουλίου 1820

Τα γενέθλια του Τζόκι έρχονταν μόνο μια-δυο φορές τον χρόνο. Προσπαθούσαν να κάνουν μια σωστή γιορτή. Η ημιαργία τους ήταν πάντα Κυριακή. Στις τρεις, τ' αφεντικά έδιναν το σήμα για το τέλος της δουλειάς και η βόρεια φυτεία έτρεχε να κάνει βιαστικά τις ετοιμασίες, μπαλώνοντας, μαζεύοντας βρύα, επιδιορθώνοντας το σημείο που έμπαζε νερά στη στέγη. Το τσιμπούσι είχε προτεραιότητα, εκτός κι αν είχες άδεια να πας στην πόλη για να πουλήσεις χειροτεχνήματα ή είχες προσληφθεί για έξτρα μεροκάματο. Ακόμα κι αν είχες την τάση να παραιτηθείς από τους έξτρα μισθούς –κανένας δεν είχε τέτοια τάση–, ήταν αδύνατον ο σκλάβος να φανεί αρκετά θρασύς ώστε να πει στον λευκό πως δεν μπορούσε να δουλέψει, επειδή ήταν τα γενέθλια ενός σκλάβου. Όλοι ήξεραν πως οι «αράπηδες» δεν είχαν γενέθλια.

Η Κόρα καθόταν στην άκρη του μικρού χωραφιού της, σ' ένα κούτσουρο σφένδαμου της απολύτου ιδιοκτησίας της και καθάριζε τη βρομιά κάτω από τα νύχια της. Όταν μπορούσε, πρόσφερε γογγύλια ή ζαρζαβατικά για τα τσιμπούσια των γενεθλίων, αλλά σήμερα δεν ερχόταν τίποτε από το χώμα. Κάποιος φώναζε κάτω στο σοκάκι –ένας από τους καινούργιους νεαρούς το πιθανότερο, όχι εντελώς δαμασμένος

ακόμα από τον Κόνελι— και οι κραυγές ξεχώρισαν βίαια σε κάποια διένεξη, μάλλον δύστροπες παρά θυμωμένες, αλλά δυνατές. Θα ήταν αξέχαστα γενέθλια, αν οι άνθρωποι ήταν ήδη εκνευρισμένοι.

«Αν μπορούσες να διαλέξεις τα γενέθλιά σου, ποια μέρα θα ήταν;» ρώτησε η Λάβι.

Η Κόρα δεν μπορούσε να δει το πρόσωπο της Λάβι, γιατί είχε τον ήλιο πίσω της, αλλά ήταν σίγουρη για την έκφραση της φίλης της. Η Λάβι δεν ήταν καθόλου περίπλοκη κι εκείνη τη νύχτα επρόκειτο να γίνει γιορτή. Η Λάβι απολάμβανε αυτές τις σπάνιες αποδράσεις, είτε ήταν τα γενέθλια του Τζόκι, είτε Χριστούγεννα, είτε μία από τις νύχτες συγκομιδής που όσοι είχαν δύο χέρια ξαγρυπνούσαν και μάζευαν και οι Ράνταλ έβαζαν τ' αφεντικά να μοιράζουν ουίσκι από καλαμπόκι, για να τους κρατάνε ευχαριστημένους. Ήταν δουλειά, αλλά το φεγγάρι την έκανε πιο άνετη. Το κορίτσι ήταν το πρώτο που έλεγε στον βιολιτζή να πιάσει δουλειά και το πρώτο που χόρευε. Θα προσπαθούσε να τραβήξει την Κόρα από τα πλάγια, αγνοώντας τις διαμαρτυρίες της. Σάμπως για να στροβιλιστούν σε κύκλους, χέρι χέρι, με τη Λάβι να τραβά για ένα δευτερόλεπτο το βλέμμα ενός νεαρού σε κάθε στροφή και την Κόρα ν' ακολουθεί. Αλλά η Κόρα δε συμμετείχε ποτέ, ελευθερώνοντας το χέρι της. Παρακολουθούσε.

«Σου είπα πότε γεννήθηκα», είπε η Κόρα. Είχε γεννηθεί χειμώνα. Η μητέρα της, η Μέιμπελ, είχε γκριλιάξει αρκετά για τη δύσκολη γέννα, για τον ασυνήθιστο παγετό εκείνο το πρωί, για τον άνεμο που ούρλιαζε ανάμεσα στους αρμούς της καλύβας, για το πώς η μητέρα της αιμορραγούσε για μέρες και ο Κόνελι δεν μπήκε στον κόπο να φωνάξει τον γιατρό, ώσπου έφτασε να μοιάζει σχεδόν με φάντασμα.

Κάπου κάπου, ο νους της Κόρα την ξεγελούσε και μετέτρεπε την ιστορία σε μία από τις αναμνήσεις της, προσθέτοντας τα πρόσωπα όλων των νεκρών σκλάβων που την κοίταζαν με αγάπη και ανοχή. Ακόμα και ανθρώπους που μισούσε: εκείνους που την κλοτσούσαν ή έκλεβαν το φαγητό της, μόλις έφυγε η μητέρα της.

«Αν μπορούσες να διαλέξεις», είπε η Λάβι.

«Δεν μπορείς να διαλέξεις», απάντησε η Κόρα. «Είναι αποφασισμένο από αλλού».

«Καλά θα κάνεις να φτιάξεις τη διάθεσή σου», πρόσθεσε η Λάβι κι έφυγε τρέχοντας.

Η Κόρα μάλαξε τις γάμπες της, ευγνώμων για τον χρόνο που είχε να ξεκουράσει τα πόδια της. Τιμπούσι ή όχι, εδώ κατέληγε η Κόρα κάθε Κυριακή, όταν τελείωνε η δουλειά της ημιαργίας: κουρνιασμένη στο κάθισμά της, ψάχνοντας τι ήθελε φτιάξει. Ήταν κυρία του εαυτού της για λίγες ώρες κάθε βδομάδα, έτσι το έβλεπε, για να ξεριζώσει αγριόχορτα, να διώξει τις κάμπιες, να αραιώσει τα βλαστάρια των λαχανικών και ν' αγριοκοιτάξει όποιον σχεδίαζε εισβολή στο έδαφός της. Το να φροντίζει το παρτέρι της ήταν αναγκαία συντήρηση, αλλά κι ένα μήνυμα πως δεν είχε χάσει την αποφασιστικότητά της από την ημέρα με τον μπαλτά.

Το χώμα στα πόδια της είχε ιστορία, την παλιότερη ιστορία που γνώριζε η Κόρα. Όταν φύτεψε εκεί η Ατζάρι, λίγο μετά την ατέλειωτη πορεία της προς τη φυτεία, το κομμάτι γης ήταν ένα χάος από χώμα και χαμόδεντρα πίσω από την καλύβα της, στο τέλος της γραμμής των κοιτώνων των σκλάβων. Πέρα απ' αυτό απλώνονταν χωράφια και μετά ήταν ο βάλτος. Έπειτα, ο Ράνταλ ονειρεύτηκε κάποια νύχτα μια λευκή θάλασσα που έφτανε ως εκεί όπου έβλεπε το μάτι και άλ-

λαξε την καλλιέργειά του από το αξιόπιστο ινδικό λουλάκι σε βαρβαδεινό βαμβάκι. Έκανε καινούργιες επαφές στη Νέα Ορλεάνη κι έκλεισε συμφωνία με κερδοσκόπους, υποστηριζόμενους από την Τράπεζα της Αγγλίας. Τα χρήματα έρχονταν όσο ποτέ άλλοτε. Η Ευρώπη πεινούσε για βαμβάκι και είχε ανάγκη να την ταΐζουν μπάλα μπάλα. Μια μέρα οι αρσενικοί ξεριζώσαν τα δέντρα και τη νύχτα, όταν γύρισαν από τα χωράφια, έφεραν κομμένους κορμούς για μια καινούργια σειρά καλύβες.

Κοιτάζοντάς τες τώρα, καθώς οι άνθρωποι έτρεχαν μέσα-έξω, προσπαθώντας να ετοιμαστούν, ήταν δύσκολο να φανταστεί η Κόρα πως υπήρξε μια εποχή που οι δεκατέσσερις καλύβες δε βρισκόνταν εκεί. Παρ' όλη τη φθορά και το παραπονιάρικο τριξιμο του ξύλου σε κάθε βήμα, οι καλύβες είχαν το χαρακτηριστικό του παντοτινού των λόφων στα δυτικά και του ρυακιού που διχοτομούσε την ιδιοκτησία. Οι καλύβες εξέπεμπαν μονιμότητα και με τη σειρά τους συσσωρεύαν αιώνια συναισθήματα σ' αυτούς που ζούσαν και πέθαιναν μέσα τους: φθόνο και κακία. Αν είχαν αφήσει περισσότερο χώρο ανάμεσα στις παλιές και στις καινούργιες καλύβες, πολλή θλίψη θα είχε αποφευχθεί όλα αυτά τα χρόνια.

Οι λευκοί τσακώνονταν μπροστά στους δικαστές για δικαιώματα στη μια ή στην άλλη έκταση γης, εκατοντάδες μίλια μακριά, που είχε χαραχτεί πάνω σε κάποιο χάρτη. Οι σκλάβοι καβγάδιζαν με το ίδιο πάθος για τα μικροσκοπικά τους κομμάτια γης. Η λωρίδα ανάμεσα στις καλύβες ήταν ένα μέρος για να δέσεις μια κατσίκια, να φτιάξεις ένα κοτέτσι, να καλλιεργήσεις τροφή και να γεμίσεις την κοιλιά σου με τον χυλό που μοίραζαν από την κουζίνα κάθε πρωί. Αν πήγαινες εκεί πρώτος. Όταν ερχόταν στον Ράνταλ –και αργότερα

στους γιους του– η ιδέα να σε πουλήσουν, πριν καλά καλά στεγνώσει το μελάνι του συμβολαίου, κάποιος είχε αρπάξει το χωραφάκι σου. Βλέποντάς σε εκεί έξω το βράδυ ήρεμο, να χαμογελάς ή να μουρμουρίζεις έναν σκοπό, οποιοσδήποτε γείτονάς σου μπορεί να σκεφτόταν να σου αποσπάσει με τη βία το δικαίωμά σου, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους εκφοβισμού. Ποιος θ' άκουγε την προσφυγή σου; Δεν υπήρχαν δικαστές εδώ.

«Αλλά η μητέρα μου δεν τους άφηνε ν' αγγίξουν το χωράφι της», έλεγε η Μείμπελ στην κόρη της. Χωράφι για γέλια, αφού ο κληρός της Ατζάρι δεν ήταν ούτε τρία τετραγωνικά μέτρα. «Έλεγε πως θα τους έσπαγε το κεφάλι με το σφυρί, αν τολμούσαν έστω να το κοιτάξουν».

Η εικόνα της γιαγιάς της να επιτίθεται σε άλλο σκλάβο δε συμφωνούσε με τις αναμνήσεις που είχε η Κόρα για κείνη, αλλά μόλις άρχισε να φροντίζει το χωραφάκι, κατάλαβε την αλήθεια του πορτρέτου. Η Ατζάρι φύλαγε τον κήπο στη διάρκεια μεταμορφώσεων ευημερίας. Οι Ράνταλ αγόρασαν τη φάρμα των Σπένσερ στα βόρεια, όταν αυτή η οικογένεια αποφάσισε να δοκιμάσει την τύχη της δυτικά. Αγόρασαν τη διπλανή φυτεία νότια και άλλαξαν την καλλιέργεια από ρύζι σε βαμβάκι, προσθέτοντας δύο ακόμα καλύβες σε κάθε σειρά, αλλά το χωραφάκι της Ατζάρι παρέμεινε στη μέση όλων αυτών, αμετακίνητο, σαν κομμένος κορμός που οι ρίζες του έφταναν πολύ βαθιά. Μετά τον θάνατο της Ατζάρι, η Μείμπελ ανέλαβε να φροντίζει τις γλυκοπατάτες και τις μπάμιες ή οτιδήποτε της έκανε κέφι. Η φασαρία άρχισε όταν το ανέλαβε η Κόρα.

ΟΤΑΝ εξαφανίστηκε η Μείμπελ, η Κόρα έμεινε αδέσποτη. Έντεκα, δέκα ετών, κάπου εκεί – δεν υπήρχε κανένας πια που μπορούσε να πει με σιγουριά. Μέσα στο σοκ της Κόρα, ο κόσμος στράγγιξε σε γκριζες εντυπώσεις. Το πρώτο χρώμα που ξαναγύρισε ήταν το αχνιστό καφεκόκκινο του χώματος στο χωραφάκι της οικογένειάς της. Την επανέφερε στους ανθρώπους και στα πράγματα και αποφάσισε να κρατηθεί από τον κλήρο της, παρόλο που ήταν μικρή και ασήμαντη και δεν είχε κανέναν να τη φροντίζει πια. Η Μείμπελ ήταν υπερβολικά σιωπηλή και πεισματάρα για να είναι δημοφιλής, αλλά οι άνθρωποι σέβονταν την Ατζάρι. Ο ίσκιος της της παρείχε προστασία. Οι περισσότεροι από τους αρχικούς σκλάβους των Ράνταλ ήταν πια στο χώμα ή πουλημένοι, φευγάτοι με διάφορους τρόπους. Είχε απομείνει κανένας που να ήταν αφοσιωμένος στη γιαγιά της; Η Κόρα έκανε μια διερεύνηση του χωριού: ψυχή. Ήταν όλοι νεκροί.

Πάλεψε για το χώμα. Υπήρχαν τα μικρά διαβολάκια, εκείνα που ήταν υπερβολικά μικρά για πραγματική δουλειά. Η Κόρα έδιωχνε εκείνα τα παιδιά που τσαλαπατούσαν τα βλαστάρια της και τους φώναζε που ξέθαβαν τα μοσχεύματα γλυκοπατάτας, χρησιμοποιώντας τον ίδιο τόνο που χρησιμοποιούσε στα τιμπούσια του Τζόκι για να τα μαζέψει σε αγώνες δρόμου και παιχνίδια. Τα αντιμετώπιζε με καλοσύνη.

Ωστόσο, μπήκαν διεκδικητές από τα παρασκήνια. Η Άβα. Η μητέρα της Κόρα και η Άβα μεγάλωσαν στη φυτεία την ίδια εποχή. Τις μεταχειρίστηκαν με την ίδια φιλοξενία των Ράνταλ: τις προσβολές που ήταν τόσο καθημερινές και συνηθισμένες ώστε να θεωρούνται ένα είδος κακοκαιρίας. Κι εκείνες που ήταν τόσο ευρηματικές στην αθλιότητά τους, αρνούνταν να τις χωνέψουν. Μερικές φορές, μια τέτοια εμπει-

ρία έδενε έναν άνθρωπο με έναν άλλο· ακριβώς όπως, συχνά, η ντροπή της αδυναμίας κάποιου μετέτρεπε όλους τους μάρτυρες σε εχθρούς. Η Άβα και η Μείμπελ δεν τα πήγαιναν καλά.

Η Άβα ήταν νευρώδης και δυνατή, με χέρια γρήγορα σαν φαρμακερές υδροβίες οχιές. Ταχύτητα που ήταν καλή για το μάζεμα του βαμβακιού και για να ρίχνει απανωτά σκαμπίλια στα μικρά της για την τεμπελιά τους και άλλα αμαρτήματα. Λάτρευε τις κότες της περισσότερο από εκείνα τα παιδιά και εποφθαλμιούσε τη γη της Κόρα, για να επεκτείνει το κοτέτσι της. «Χαραμίζεται», έλεγε η Άβα χτυπώντας τη γλώσσα της στα δόντια της. «Όλο αυτό για κείνη!» Η Άβα και η Κόρα κοιμούνταν η μια δίπλα στην άλλη κάθε νύχτα στη σοφίτα και παρόλο που ήταν στριμωγμένες εκεί με άλλα οκτώ άτομα, η Κόρα ξεχώριζε κάθε ενόχληση της Άβα, καθώς πότιζε στην κυριολεξία το ξύλο. Η ανάσα της γυναίκας άχνιζε χολιασμένη οργή. Το έκανε κανόνα να χτυπά την Κόρα όποτε σηκώνονταν για να ουρήσει.

«Εσύ στο Χομπ, τώρα», είπε ένα απόγευμα ο Μόζες στην Κόρα, όταν γύρισε από εκεί που βοηθούσε στο δεμάτιασμα. Ο Μόζες είχε κάνει συμφωνία με την Άβα, χρησιμοποιώντας κάποια μορφή συναλλάγματος. Από τότε που ο Κόνελι έδωσε προαγωγή στον εργάτη της γης κάνοντάς τον αφεντικό, ένα από τα όργανα του επιστάτη, ο Μόζες έκανε τον μεσάζοντα στις μηχανορραφίες που γίνονταν στις καλύβες. Η τάξη στις σειρές έπρεπε να διατηρηθεί και υπήρχαν πράγματα που δεν μπορούσε να κάνει ένας λευκός. Ο Μόζες δέχτηκε τον ρόλο του με ενθουσιασμό. Η Κόρα θεωρούσε πως είχε μοχθηρό πρόσωπο, σαν ρόζος που ξεπεταγόταν από κοντόχοντρο, μουσκεμένο κορμό. Δεν ξαφνιάστηκε όταν ο

χαρακτήρας του φανερώθηκε – αν περίμενες αρκετά, πάντα φανερωνόταν, σαν την αυγή. Η Κόρα γλίστρησε κλεφτά στο Χομπ, όπου εξόριζαν τα ψυχικά ράκη. Δεν υπήρχε προσφυγή, δεν υπήρχαν νόμοι, παρά μόνο αυτοί που ξαναγράφονταν κάθε μέρα. Κάποιος είχε μεταφέρει ήδη εκεί τα πράγματά της.

Κανένας δε θυμόταν τον κακότυχο που είχε δώσει το όνομά του στην καλύβα. Έζησε αρκετά για να εκδηλώσει αρκετά από τα χαρακτηριστικά που τελικά τον σκότωσαν. Έξω στο Χομπ μ' εκείνους που είχαν σακατευτεί από τις τιμωρίες του επιστάτη, έξω στο Χομπ μ' εκείνους που είχαν τσακίσει από τη δουλειά με τρόπους που μπορούσες να δεις και με τρόπους που δεν μπορούσες να δεις, έξω στο Χομπ μ' εκείνους που είχαν χάσει τα μυαλά τους. Έξω στο Χομπ με τους αδέσποτους.

Στην αρχή ζούσαν στο Χομπ οι άνδρες που είχαν υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη – μισοί άνθρωποι. Μετά εγκαταστάθηκαν και γυναίκες. Λευκοί και μαύροι άνδρες είχαν χρησιμοποιήσει βίαια τα σώματα των γυναικών, τα μωρά τους είχαν βγει καχεκτικά και ζαρωμένα, οι αλύπητοι ξυλοδαρμούς τους είχαν πάρει τα λογικά και επαναλάμβαναν τα ονόματα των νεκρών παιδιών τους μέσα στο σκοτάδι: Εύα, Ελίζαμπεθ, Ν'θάνιελ, Τομ. Η Κόρα κουλουριασθηκε στο πάτωμα του κύριου δωματίου, πάρα πολύ φοβισμένη για να κοιμηθεί εκεί, μ' εκείνα τα άθλια πλάσματα. Βρίζοντας τον εαυτό της για τη μικρομυαλιά της, όσο ανίσχυρη κι αν ήταν μπροστά της. Κοίταζε τα σκοτεινά σχήματα. Το τζάκι, τα δοκάρια που στήριζαν τη σοφίτα, τα εργαλεία που κρέμονταν από καρφιά στους τοίχους. Η πρώτη φορά που πέρασε τη νύχτα έξω από την καλύβα όπου γεννήθηκε. Εκατό βήματα και άλλα τόσα μίλια.

Ήταν μόνο ζήτημα χρόνου να εφαρμόσει η Άβα το επόμενο στάδιο της μηχανορραφίας της. Ύστερα είχε ν' αντιμετωπίσει και τον γερο-Αβραάμ. Ο γερο-Αβραάμ δεν ήταν καθόλου γέρος, αλλά συμπεριφερόταν σαν ηλικιωμένος μισάνθρωπος απ' όταν πρωτόμαθε να κάθεται στον πισινό του. Αυτός δε σχεδίαζε κάτι, αλλά θεωρούσε ζήτημα ηθικών αρχών να φύγει από τα χέρια της Κόρα το χωράφι. Γιατί έπρεπε ο ίδιος και όλοι οι άλλοι να σεβαστούν το δικαίωμα αυτού του μικρού κοριτσιού μόνο και μόνο επειδή η γιαγιά του είχε σκάψει κάποτε το χώμα; Ο γερο-Αβραάμ δεν ήταν άνθρωπος της παράδοσης. Είχε πουληθεί πάρα πολλές φορές ώστε να έχει βάρος η άποψή του. Πολλές φορές, πηγαίνοντας να κάνει θελήματα, η Κόρα έτυχε να τον ακούσει άθελά της καθώς πίεζε για την αναδιανομή του χωραφιού της. «Όλο αυτό για κείνη;» Σχεδόν τρία τετραγωνικά μέτρα.

ΤΟΤΕ έφτασε ο Μπλέικ. Εκείνο το καλοκαίρι ο νεαρός Τέρανς Ράνταλ ανέλαβε καθήκοντα, ώστε να προετοιμαστεί για την ημέρα που αυτός και ο αδελφός του θα έπαιρναν τον έλεγχο της φυτείας. Εξαγόρασε ένα τσούρμο νέγρους από την Καρολίνα. Έξι απ' αυτούς –Φάντι και Μαντίνγκο,* αν έλεγε αλήθεια ο μεσίτης– είχαν κορμιά και ιδιοσυγκρασία ακονισμένα από τη φύση για δουλειά. Ο Μπλέικ, ο Ποτ, ο Έντουαρντ και οι υπόλοιποι έκαναν μια φυλή από μόνοι τους στη γη των Ράνταλ και δεν έβρισκαν καθόλου ποταπό να πάρουν κάτι που δεν ήταν δικό τους. Ο Τέρανς Ράνταλ έκανε

---

* Φυλές των παραλίων της Δυτικής Αφρικής. (Σ.τ.Μ.)

γνωστό πως ήταν οι καινούργιοι του εκλεκτοί και ο Κόνελι διασφάλισε πως θα το θυμούνταν όλοι. Μάθαινες να κάνεις στην άκρη, όταν οι άνδρες ήταν στις κακές τους ή την Κυριακή το βράδυ, μόλις άδειαζαν όλο τον μηλίτη τους.

Ο Μπλέικ ήταν μια μεγάλη βελανιδιά, ένας άνδρας που ήθελε διπλή μερίδα, ο οποίος γρήγορα έγινε η απόδειξη του επενδυτικού δαιμονίου του Τέρανς Ράνταλ. Μόνο η τιμή που θα έπιαναν για το παιδί ενός τέτοιου επιβήτορα! Ο Μπλέικ πάλευε με τους φίλους του και όποιους άλλους καινούργιους έρχονταν, προσφέροντας συχνά θέαμα, σηκώνοντας σκόνη, βγαίνοντας αναπόφευκτα νικητής. Η φωνή του αντηχούσε στις σειρές καθώς δούλευε· ακόμα κι αυτοί που τον απεχθάνονταν δεν μπορούσαν να κάνουν αλλιώς παρά να τραγουδούν μαζί του. Ο άνθρωπος είχε άθλια προσωπικότητα, αλλά οι ήχοι που έβγαιναν από το σώμα του έκαναν το εργατικό δυναμικό να πετάει.

Έπειτα από μερικές βδομάδες έρευνας και αξιολόγησης του βόρειου μισού της φυτείας, ο Μπλέικ αποφάσισε πως το χωραφάκι της Κόρα ήταν ωραίο μέρος για να δέσει το σκυλί του. Ήλιος, αεράκι, κοντινή απόσταση. Ο Μπλέικ είχε μαζέψει με καλοπιάσματα τον κοπρίτη στη διάρκεια μιας βόλτας στην πόλη. Το σκυλί έμεινε, χαζολογώντας γύρω στο κτίριο όπου έκαναν τα καπνιστά όταν δούλευε ο Μπλέικ και γαβγίζοντας σε κάθε θόρυβο στη δραστήρια νύχτα της Τζόρτζια. Ο Μπλέικ γνώριζε λίγη ξυλουργική – αυτό δεν ήταν, όπως συνέβαινε συχνά, ένα ψέμα του εμπόρου για ν' ανεβάσει την τιμή του. Έφτιαξε ένα σπιτάκι για τον κόπρο του και προσπάθησε να προκαλέσει κομπλιμέντα. Τα καλά λόγια ήταν γνήσια, γιατί το σκυλόσπιτο ήταν όμορφο κατασκευάσμα, με ωραίες αναλογίες και καθαρές γωνίες. Υπήρχε μια

πόρτα στερεωμένη σε μεντεσέ και ανάγλυφα του ήλιου και του φεγγαριού στο πίσω μέρος.

«Δεν είναι όμορφο αρχοντικό;» ρώτησε ο Μπλέικ τον γερο-Αβραάμ. Αφότου έφτασε, ο Μπλέικ είχε καταλήξει να λογαριάζει τη συχνά τονωτική ειλικρίνεια του άνδρα.

«Πολύ ωραία δουλειά. Αυτό εκεί είναι κρεβατάκι;»

Ο Μπλέικ είχε ράψει μια μαξιλαροθήκη και την είχε γεμίσει με βρύα. Αποφάσισε πως το χωραφάκι έξω από την καλύβα του ήταν το πιο κατάλληλο σημείο για το σπίτι του σκύλου του. Μέχρι τότε η Κόρα ήταν άορατη γι' αυτόν, αλλά τώρα επιδίωκε να συναντήσει το βλέμμα της, όταν βρισκόταν κοντά, για να την προειδοποιήσει πως δεν ήταν άορατη πια.

Εκείνη προσπάθησε να επικαλεστεί μερικά χρέη που οφείλονταν στη μητέρα της – όσα ήξερε. Την απέκρουσαν. Ακόμα και η Μπο, η ράφτρα που την είχε φροντίσει η Μέιμπελ όταν προσβλήθηκε από πυρετό. Της είχε δώσει τη δική της μερίδα του βραδινού, βάζοντας κουταλιές ζωμού και ριζών στα τρεμάμενα χείλη της, μέχρι που άνοιξε πάλι τα μάτια της. Η Μπο εξήγησε πως είχε πληρώσει εκείνο το χρέος και με το παραπάνω και είπε στην Κόρα να ξαναγυρίσει στο Χομπ. Η Κόρα θυμήθηκε πως η Μέιμπελ είχε επιμηκύνει χρονικά το άλλοθι του Κάλβιν, όταν χάθηκαν μερικά εργαλεία φυτέματος. Ο Κόνελι, που είχε έφεση στη «γάτα με τις εννιά ουρές»* θα είχε βγάλει λουρίδες το κρέας από την πλάτη του Κάλβιν, αν δεν είχε κατασκευάσει εκείνη την υπεράσπισή του. Θα είχε κάνει το ίδιο και στη Μέιμπελ, αν ανακάλυπτε πως έλεγε ψέματα. Η Κόρα πλησίασε κλεφτά τον Κάλβιν με-

---

* Μαστίγιο με εννέα λεπτά σκοινιά που καταλήγουν σε κόμπους. (Σ.τ.Μ.)

τά το βραδινό: «Χρειάζομαι βοήθεια». Αυτός την έδωξε με μια χειρονομία. Η Μέιμπελ είχε πει πως δεν ανακάλυψε ποτέ για ποιο σκοπό χρησιμοποίησε εκείνα τα εργαλεία.

Λίγο μετά αφού έκανε ο Μπλέικ γνωστές τις προθέσεις του, η Κόρα ξύπνησε ένα πρωί για να διαπιστώσει την κατάσταση. Έφυγε από το Χομπ για να ελέγξει τον κήπο της. Ήταν ένα δροσερό ξημέρωμα. Τούφες λευκής ομίχλης αιωρούνταν πάνω από το έδαφος. Και τότε είδε τ' απομεινάρια αυτών που θα ήταν τα πρώτα της λάχανα. Σωριασμένες πλάι στα σκαλοπάτια της καλύβας του Μπλέικ οι μπερδεμένες κληματσίδες ξεραίνονταν ήδη. Το χώμα είχε σκαφτεί και είχε πατικωθεί για να γίνει μια ωραία αυλή για το σπίτι του κοπρίτη, που έστεκε στο κέντρο του χωραφιού της σαν μεγαλοπρεπής έπαυλη στην καρδιά μιας φυτείας. Ο σκύλος έβγαλε το κεφάλι του από το πορτάκι, σαν να ήξερε πως αυτή ήταν η γη της και ήθελε να δείξει την αδιαφορία του.

Ο Μπλέικ βγήκε από την καλύβα και σταύρωσε τα χέρια του. Έφτυσε. Άνθρωποι μπήκαν στις γωνίες του οπτικού πεδίου της Κόρα: σκιές που προμήνυαν κουτσομπολιά και κατσαδιάσματα. Την παρακολουθούσαν. Η μητέρα της είχε φύγει. Την ίδια την είχαν μεταφέρει στο σπίτι των σαλεμένων και κανένας δεν είχε έρθει να τη συντρέξει. Τώρα αυτός ο άνδρας, τρεις φορές το μέγεθός της, ένα γομάρι, είχε πάρει τον κλήρο της.

Η Κόρα σκεφτόταν τη στρατηγική της. Στα κατοπινά χρόνια θα είχε στραφεί στις γυναίκες του Χομπ ή στη Λάβι, τώρα όμως δεν είχε κανέναν. Η γιαγιά της είχε απειλήσει πως θ' άνοιγε το κεφάλι οποιουδήποτε πείραζε τη γη της. Αυτό φαινόταν δυσανάλογο για την Κόρα. Σαν μαγεμένη, περπάτησε πίσω στο Χομπ και ξεκρέμασε έναν μικρό μπαλτά από

τον τοίχο: τον μπαλτά που κοίταζε όταν δεν μπορούσε να κοιμηθεί, αφημένο εκεί από κάποιον προηγούμενο ένοικο που πήγε με άρρωστα πνευμόνια, κατακρουρημένη πλάτη από το μαστίγιο, αποπατώντας τ' άντερά του στο πάτωμα ή κάτι σχετικό.

Τώρα πια το νέο είχε διαδοθεί και οι θεατές παρέμεναν έξω από τις καλύβες, με τα κεφάλια γεμμένα σε στάση αναμονής. Η Κόρα πέρασε αποφασιστικά από μπροστά τους, σκυφτή σαν να προστάτευε το κορμί της σε ανεμοθύελλα. Κανένας δεν κινήθηκε για να τη σταματήσει – τόσο παράξενο ήταν αυτό το θέαμα. Στο πρώτο της χτύπημα το σκυλόσπιτο έχασε τη στέγη του κι ο σκύλος τη μισή του ουρά. Το ζώο έτρεξε να κρυφτεί κάτω από την καλύβα του ιδιοκτήτη του. Το δεύτερο χτύπημά της λάβωσε σοβαρά την αριστερή πλευρά του σκυλόσπιτου και το τελευταίο της το λύτρωσε από τα βιάσανά του.

Στάθηκε εκεί, κοντανασαίνοντας, κρατώντας τον μπαλτά και με τα δυο της χέρια. Ο μπαλτάς πήγαινε πέρα-δώθε στον αέρα, σαν να προσπαθούσε να της τον πάρει ένα φάντασμα, αλλά το κορίτσι δεν έχασε την αποφασιστικότητά του.

Ο Μπλέικ έκανε τα χέρια του γροθιές και προχώρησε προς την Κόρα. Οι δικοί του πίσω του, τσιτωμένοι. Μετά στάματησε. Το τι συνέβη ανάμεσα σ' αυτά τα δύο πρόσωπα εκείνη τη στιγμή –τον μεγαλόσωμο νεαρό άνδρα και το αδύνατο κορίτσι με το λευκό φόρεμα– έγινε ζήτημα προοπτικής. Γι' αυτούς που παρακολουθούσαν από τις πρώτες καλύβες, το πρόσωπο του Μπλέικ παραμορφώθηκε από έκπληξη και ανησυχία, την έκπληξη και την ανησυχία του ανθρώπου που πέφτει πάνω σε σφηκοφωλιά. Εκείνοι που στέκονταν κοντά στις καινούργιες καλύβες είδαν τα μάτια της Κόρα να πη-

γαίνουν γρήγορα πέρα-δώθε, σαν να υπολόγιζε τη δύναμη επιτιθέμενης στρατιάς, όχι ενός μόνο άνδρα. Παρ' όλα αυτά, ήταν έτοιμη ν' αντιμετωπίσει μια στρατιά. Ανεξαρτήτως της προοπτικής, σημασία είχε το μήνυμα που μεταφερόταν από κάποιον μέσω της στάσης και της έκφρασής του και πώς ερμηνευόταν από τους άλλους. Μπορεί να με νικήσεις, αλλά θα σου κοστίσει.

Στάθηκαν έτσι για μερικές στιγμές, μέχρι που η Άλις χτύπησε την καμπάνα για το πρόγευμα. Κανένας δε σκόπευε να παραιτηθεί από τον πουρέ του. Όταν γύρισαν από τα χωράφια, η Κόρα καθάρισε το χάλι που είχε γίνει η γη της. Σήκωσε το κούτσουρο του σφένδαμου, άχρηστο περίσσειμα από κάποια κατασκευή, και το έκανε φωλιά της, όποτε είχε μια ελεύθερη στιγμή.

Αν η Κόρα δεν ανήκε στο Χομπ πριν από τους χειρισμούς της Άβα, τώρα ανήκε. Η πιο διαβόητη ένοικός του – και η πιο μακροχρόνια. Στο τέλος η δουλειά τσάκιζε τους σακατεμένους, πάντα το έκανε, κι εκείνοι που ήταν σε κατάσταση παραλογισμού ξεπουλιούνταν φτηνά ή έκοβαν με μαχαίρι τον ίδιο τους τον λαιμό. Τα κενά ήταν σύντομα. Η Κόρα παρέμενε. Το Χομπ ήταν το σπίτι της.

Χρησιμοποίησε το σκυλόσπιτο για καυσόξυλα. Κράτησε την ίδια και τις υπόλοιπες του Χομπ ζεστές μια νύχτα, αλλά ο θρύλος του τη σημάδεψε για τον υπόλοιπο χρόνο της στη φυτεία των Ράνταλ. Ο Μπλέικ και οι φίλοι του άρχισαν να λένε ιστορίες. Ο Μπλέικ διηγήθηκε πως ξύπνησε από έναν υπνάκο πίσω από τους στάβλους, για να βρει την Κόρα να στέκεται από πάνω του με τον μπαλτά της, σπαράζοντας στο κλάμα. Ήταν γεννημένος μίμος και τα καμώματά του πούλησαν την ιστορία. Μόλις άρχισε να ξεπετάγεται το στήθος της

Κόρα, ο Έντουαρντ, ο πιο μοχθηρός από την παρέα του Μπλέικ, καυχήθηκε πως του ανέμισε το φουστάνι της κάνοντας λάγνους υπαινιγμούς και πως απείλησε να του πάρει το σκαλπ, όταν αυτός την αρνήθηκε. Νεαρές γυναίκες ψιθύριζαν για πώς την είχαν δει να ξεγλιστρά με πανσέληνο μακριά από τις καλύβες, στα δάση, και να συνουσιάζεται με γαιδάρους και τράγους. Όσοι θεωρούσαν αυτή την ιστορία λιγότερο από πιστευτή, αναγνώριζαν παρ' όλα αυτά πως ήταν χρήσιμο να κρατούν ετούτο το παράξενο κορίτσι έξω από τον κύκλο της ευπρέπειας.

Λίγο μετά αφού έγινε γνωστό πως η Κόρα είχε γίνει γυναίκα, ο Έντουαρντ, ο Ποτ και δύο εργάτες από το νότιο μέρος την έσυραν πίσω από το κτίριο όπου έκαναν τα καπνιστά. Αν κάποιος άκουσαν ή είδαν, δεν παρενέβησαν. Την έρασαν οι γυναίκες του Χομπ. Ο Μπλέικ είχε φύγει τότε. Μπορεί –καθώς την είχε κοιτάξει καταπρόσωπο εκείνη την ημέρα– να συμβούλεψε τους συντρόφους του να μη ζητήσουν εκδίκηση: Θα σας κοστίσει. Αλλά αυτός είχε φύγει. Το έσκασε τρία χρόνια αφότου του κατέστρεψε το σκυλόσπιτο και κρύφτηκε στον βάλτο για βδομάδες. Ήταν το γάβγισμα του κόπρου του που πρόδωσε τη θέση του στους άνδρες που περιπολούσαν. Η Κόρα θα έλεγε πως του άξιζε, αν η τιμωρία του δεν την έκανε ν' ανατριχιάζει μόνο που τη σκεφτόταν.

Υπέροχο!
Μπαράκ Ομπάμα, τέως Πρόεδρος ΗΠΑ

Η Κόρα είναι σκλάβο σε μια βαμβακοφυτεία στον αμερικανικό Νότο. Η ζωή είναι εφιαλτική για όλους τους σκλάβους, αλλά ιδιαίτερα για την Κόρα, γιατί είναι μια περιθωριακή για τους άλλους Αφρικανούς. Ακόμη μεγαλύτερος πόνος την περιμένει καθώς ενηλικιώνεται και γίνεται γυναίκα. Όταν ο Σίζαρ καταφτάνει από τη Βιρτζίνια και της μιλάει για τον Υπόγειο Σιδηρόδρομο, οι δυο τους αποφασίζουν να απηφύσουν τον τεράστιο κίνδυνο και να δραπέτεύσουν. Τα πράγματα δεν πηγαινούν όπως σχεδίαζαν και, παρόλο που καταφέρνουν να κατευθυνθούν προς τα βόρεια της χώρας, καταδιώκονται.

Στην ιδιοφυή σύλληψη του Γουάιτχεντ, ο Υπόγειος Σιδηρόδρομος δεν είναι μια απλή αλληγορία – μηχανικοί και οδηγοί έχουν στήσει υπογείως ένα μυστικό δίκτυο από ράγες και σήραγγες. Η πρώτη στάση της Κόρα και του Σίζαρ είναι η Νότια Καρολίνα, σε μια πόλη που αρχικά φαντάζει παράδεισος, αλλά κρύβει κάτω σατανικό για τους μαύρους κατοίκους. Το χειρότερο είναι ότι ο Ρίτζουεϊ, ο αμείλικτος κυνηγός σκλάβων, είναι στα ίχνη τους. Αναγκασμένη να το σκάσει ξανά, η Κόρα ρίχνεται σ' ένα απίστευτο ταξίδι, αναζητώντας την πραγματική ελευθερία.

Καθώς ο Γουάιτχεντ αναηλλάθει την τρομοκρατία που υφίσταντο οι μαύροι στην προεμφυλιακή εποχή, η αφήγησή του αναδεικνύει το έπος της Αμερικής, από τη βίαιη εκμετάλλευση των Αφρικανών μέχρι τις ανεκπλήρωτες υποσχέσεις του σήμερα. Ο ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ είναι η περιπετειώδης πορεία μιας ατρόμητης γυναίκας που θέλει απεγνωσμένα να σπάσει τα δεσμά της σκλαβιάς και συνάμα ο απαιτούμενος στοχασμός για την Ιστορία που μοιραζόμαστε όλοι μας.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 19684

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ